

Universitat de Lleida, a l'empara dels extraordinaris vitralls del polifacètic artista Àngel Jové, recentment traspasat, n'acollí la segona i darrera jornada, també amb sessions de matí i de tarda. L'estructura fou similar a la de la jornada inicial: una presentació institucional i una conferència inaugural (la del geògraf Ignasi Aldomà, a la qual ja ens hem referit abans), i encara una primera ponència abans de la pausa, en aquest cas a càrrec de Julián Acebrón (UdL), que va fer memòria detallada del procés de redacció i edició d'un llibre singular en la producció vallverduniana, com fou el còmic de divulgació històrica *La caiguda de Lleida, 300 anys*, dedicat, com és palès, als fets dramàtics que marcaren per sempre la ciutat, en el marc de la Guerra de Successió. Després de la pausa, unes altres cinc ponències: de Jordi Auseller (UVic-UCC), dedicada específicament a un dels gèneres menors dins de la producció vallverduniana («Apunts per (re)llegir el teatre per a infants i joves»); de Maria Pujol Valls (UIC) entorn dels «Noms i sobrenoms dels protagonistes de Vallverdú» (un exercici, doncs, d'onomàstica literària); de Jordi Malé (UdL) sobre les aportacions de Josep Vallverdú en els camps de «La història i la crítica literàries» (en què es compten alguns manuals de referència); d'Enric Falguera (UdL) entorn de les claus de «La primera narrativa infantil i juvenil» de Vallverdú; i, per últim, de Ramon Sistac (IEC), que enfilà uns «Records des de la Secció Filològica», un àmbit en què la presència de Vallverdú, sobretot en les dècades de 1990 i 2000, es feu notar no sols per les seves aportacions al cabal lexicogràfic normatiu i a una concepció avançada del procés d'estandardització, sinó també per la seva personalitat potent, sempre mesurada i avesada a la precisió. La sessió final, de tarda, inclogué encara una darrera ponència, la d'Imma Sánchez Boira (UdL), que analitzà les dades i els trets principals de la correspondència de l'autor que es guarda en el Fons Vallverdú de la mateixa Universitat, abans de donar pas a la taula rodona sobre la “doctrina civil”, la clausura i la visita guiada a què ja ens hem referit també abans.

Amb això acabaven dues jornades intenses, i complementàries, d'un Simposi que tothom ha coincidit a afirmar que era necessari, sobretot en la mesura que un dels dèficits més visibles de la projecció pública de l'obra de Josep Vallverdú havia estat durant dècades, precisament, l'evident insuficiència de l'atenció per part del món acadèmic. Una situació, la de la desatenció —o oblit, sovint—, que era no sols punyent i sens dubte injusta, atesa la transcendència tant de l'autor com de la seva obra, sinó fins i tot paradoxal, atesa en aquest cas la seva formació i la seva dedicació, també, a l'àmbit acadèmic. En suma, fou un Simposi la valoració del qual no pot ser sinó d'un gran èxit: pel nivell de les aportacions aplegades, per l'actualització de les visions presentades, per la complementarietat dels diferents aspectes tractats, i fins i tot per l'oportunitat de celebrar-lo en el moment i en els llocs justos; però sobretot, no ens n'oblidem mai més, per la vàlua —en grau de transcendència, podem dir, sense exagerar— de la contribució de Josep Vallverdú a fer de la cultura catalana, en molts dels seus àmbits (literatura de creació, traducció, pensament, referencialitat cívica...), una cultura més rica, més variada, més precisa, i amb una base social més eixamplada. Que no és poc.

Albert TURULL
Universitat de Lleida
Institut d'Estudis Catalans

Jornades de la Secció Filològica de l'IEC a Lleida (27 i 28 d'octubre de 2023). — Com és ben sabut, atès que es tracta d'una tradició que remunta fins a temps que, exagerant bastant, en podríem dir immemorials (i tanmateix la documentació no enganya, i diu que es tracta en concret de l'any 1990, quan en tingué lloc una primera edició), la Secció Filològica (SF) de l'Institut d'Estudis Catalans —creada uns quants decennis abans: el 1911, poc després de l'Institut mateix— celebra una sessió anual fora de la seva seu, és a dir, fora de Barcelona. No es tracta només d'una

visita col·lectiva, d'una excursió, sinó realment d'una sessió de treball, que acostuma a incloure una reunió del plenari de la Secció —amb els seus punts de l'ordre del dia, els seus acords, etc.— i també un seguit d'actes públics, amb format divers segons el cas i l'ocasió. El fet és que l'any 2023 les Jornades anuals de la SF van tenir lloc a la ciutat de Lleida, cosa que s'esdevenia per segona vegada, atès que s'hi havia celebrat també la segona edició de la sèrie, en un ja bastant remot any 1991. Val a dir, per si calgués justificar-ho, que la repetició venia de la mà d'un esdeveniment certament extraordinari: la celebració del centenari de l'escriptor lleidatà Josep Vallverdú —membre també de la SF—, amb motiu del qual tot l'any 2023 fou l'Any Josep Vallverdú, una commemoració amb caràcter oficial —doncs declarada i assumida com a tal pel Govern de la Generalitat de Catalunya— que fou de cap a cap un gran èxit, i de què ja s'ocupa una altra crònica en aquest mateix número d'*ER*. De fet, en el programa distribuït amb antelació no es parlava només d'una nova Jornada de la SF, sinó explícitament de les «Jornades de la Secció Filològica de l'IEC a Lleida amb motiu de la commemoració de l'Any Josep Vallverdú».

És així que la data escollida per als actes públics que més avall detallarem, el 28 d'octubre, no ho era pas a l'atzar, sinó tot just per a enllaçar sense solució de continuïtat amb el Simposi Josep Vallverdú que, com expliquem també en una altra crònica d'*ER*, havia tingut lloc els dos dies immediatament anteriors, el segon dels quals precisament a Lleida —al Saló Víctor Siurana de la Universitat de Lleida—, després d'una primera sessió el dijous 26 a Barcelona, a la seu mateixa de l'IEC. Per tant, quan la tarda del dia 27 d'octubre de 2023 tenia lloc l'acte de cloenda de la segona jornada del Simposi —i doncs del Simposi—, ja era present a la capital de Ponent el gruix de membres de la SF, i així començaven de facto les Jornades: d'entrada, el vespre d'aquell divendres 27, amb una actuació artística en un espai del mateix hotel en què sopava el grup i s'hostatjava la major part dels seus membres. Val a dir que els dies previs, dins d'aquella setmana de tardor, havien tingut lloc ja, com és tradició si més no des dels darrers anys —des de les darreres Jornades—, una sèrie d'actes públics —o, més ben dit, amb públic, si bé no anunciats amb caràcter general— de difusió de l'activitat de la SF en centres d'ensenyament secundari de la mateixa ciutat de Lleida, amb la participació del president de la SF, Nicolau Dols, i del delegat de l'IEC a Lleida (i al mateix temps coordinador de les Jornades), Ramon Sistac.

Sigui com sigui, com hem apuntat adés, el gruix de les Jornades, i per tant la jornada en singular, tingué lloc el dissabte 28 d'octubre de 2023, «Any Vallverdú». Fou en horari concentrat, de matí, i la seu escollida tant per a una primera visita particular com per als actes públics fou el Museu de Lleida (nom complet oficial: «Museu de Lleida, diocesa i comarcal»), un rellevant equipament cultural que, recollint el testimoni de diferents fons patrimonials (de ciutat, demarcació i bisbat), és regit des de 1997 per un consorci de què formen part diverses institucions (bisbat, Paeria, Consell Comarcal, Diputació i Generalitat, que el presideix), i que des de l'any 2020 —després dels fets traumàtics de la tardor de 2017 en què sofrí un espoli judicial amb un evident refons polític— té la categoria de Museu d'Interès Nacional: un dels dotze que a hores d'ara tenen aquesta consideració singular arreu del Principat, quatre dels quals a Barcelona i els altres vuit repartits bàsicament per les vegueries de la Catalunya Central i del Penedès, de manera que el de Lleida és l'únic que es troba a la Catalunya occidental *lato sensu*. Allí, doncs, feren cap aquell assolellat matí de tardor, ben d'horeta, els membres de la SF per tal de dur a terme una primera activitat que, com ja hem apuntat, no era encara pública sinó privada, però ben significativa: la visita (guiada i comentada, per descomptat) a l'exposició «Romans a Ponent. Ilerda, Iesso, Aeso» que durant uns mesos s'estigué a la sala d'exposicions temporals del Museu (<<http://museudelleida.cat/romans-a-ponent-ilerda-iesso-aeso/>>). Es tracta d'una exposició important, ambiciosa quant a discurs i també per la rellevància i fins l'excelsitud dels materials recopilats, produïda pel mateix Museu de Lleida, amb Josep Guitart (IEC) i Xavier Payà com a comissaris, i la col·laboració de l'Arxiu Arqueològic (municipal) de Lleida i uns altres dos equipaments de referència de la

xarxa territorial de museus de la demarcació: el de Guissona (Segarra) i el de la Conca Dellà, amb seu a Isona (Pallars Jussà). De fet, a ningú no s'escapa que aquestes dues poblacions —corresponents respectivament a les romanes *Iesso* i *Aeso*— són, junt amb la ciutat de Lleida mateix (*Ilerda*), els tres nuclis a què afluïx el subtítol de l'exposició, i que en efecte havien estat, segons les dades que ens forneixen tant l'arqueologia com les fonts documentals antigues, les principals urbs romanes de la conca del Segre, és a dir, del que ara coneixem com a Catalunya occidental o regió de Ponent. Una de les principals virtuts d'aquesta exposició —i, ben mirat, l'aspecte que més entroncava amb una visita en ple de la Secció Filològica de l'IEC— és d'haver fet patent, de manera explícita i brillant, el fil de continuïtat territorial i humana que, a desgrat d'una intensa colonització (i d'una substitució lingüística i cultural de gran abast, sens dubte transcendental), hi hagué entre el món preromà immediat (ibèric, iber) i les estructures i superestructures romanes, de matriu òbviament llatina, que s'hi van solapar, i com això —aquesta substitució i alhora aquesta continuïtat, amb unes poques generacions clau en què es produeix el trànsit— queda reflectit en l'epigrafia (particularment en l'onomàstica, i sobretot en l'antroponímia), en les formes de vida, i doncs en l'urbanisme i tot, d'aquell món canviant de què som hereus.

Un cop enllestida la visita a l'exposició, i ja amb públic assistent, tingué lloc a les dotze en punt, a la sala d'actes (en planta de soterrani) del mateix Museu de Lleida, l'obertura de la sessió acadèmica, la qual tingué dues parts ben diferenciades: de primer, la presentació dels recursos lingüístics de la SF (principalment *Diccionari de la llengua catalana*, *Ortografia catalana*, *Gramàtica de la llengua catalana*, *Gramàtica essencial de la llengua catalana* i *Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana*), que fou feta de forma coral per diferents responsables de la Secció, i, tot seguit, la conferència a càrrec del professor Natxo Sorolla, de la Universitat de Saragossa (i una de les més recents incorporacions al cos de membres numeraris de la SF), amb el títol de *Les claus sociolingüístiques a Catalunya i la Franja: joventut, transmissió i "chapurriau"*, que resultà alhora rigorosa i amena, i molt clarificadora, en reunir brillantment l'exposició de dades demolingüístiques recents i l'anàlisi dels factors concurrents que permeten explicar-les, tant de caràcter sociològic com ideològic.

Tancà la sessió un col·loqui entre els assistents, pràcticament sense cloenda institucional, i en acabat els membres de la SF es traslladaren a un restaurant de la ciutat on, com és preceptiu, seguí animadament la discussió, abans d'emprendre cadascú o en grup, entrada la tarda, el camí del retorn.

Albert TURULL
Institut d'Estudis Catalans

XVIII Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics (Castelló, 3 i 4 de novembre de 2023).

— El Grup d'Estudis Etnopoètics de la Societat de Llengua i Literatura va celebrar fa uns mesos la seva trobada anual. Després de localitats com Perpinyà, Girona o Maó, calia tornar al País Valencià i, en conseqüència, la localitat seleccionada fou Castelló. La trobada es desenvolupà completament al Museu de Belles Arts de la capital de la Plana, un recinte preparat per a l'esdeveniment i, a més, idoni per a parlar de literatura. Com sempre, les jornades giraren al voltant d'un tema: «Les formes breus en l'etnopoètica». Per tant, calia deixar de banda textos extensos i centrar-se en les cobles, les endevinalles, les parèmies o fórmules diverses. El cartell de presentació, una magnífica obra d'Àngel Vergés, proposava un repte als assistents: calia completar les tres parèmies que hi apareixien: «A Castelló porten gorra...», «Una xica a Bini...» i «Gent de la Plana...». Amb tot plegat, les jornades tengueren una gran acollida i s'hi presentaren un total de denou comunicacions.